

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม เป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และการสอนจะมุ่งให้ความรู้ทางวิชาการทั่วไป และวิชาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนไปประกอบอาชีพได้ ไพฑูรย์ สินลาวัณย์ (2524 : 28) กล่าวว่า วิชาชีพในหลักสูตรอุดมศึกษา หมายถึงวิชาชีพชั้นสูง เป็นวิชาชีพที่ต้อง เรียนและต้องทำการศึกษาอย่างมีระบบในระยะเวลาที่เหมาะสมจึงจะประกอบอาชีพได้ การเรียนการสอนและหลักสูตรจะต้องจัดให้มีความรู้ในค่านี้ออก และการปฏิบัติควบคู่กันไป

การพยาบาลมีคุณลักษณะหลายประการที่แสดงถึงความเป็นวิชาชีพคือ มีบริการที่ให้แก่งสังคมโดยไม่ซ้ำแบบอาชีพอื่น มีการศึกษาอบรมที่จะประกอบอาชีพได้ มีเสรีภาพในวิชาชีพบริการเป็นอิสระ ปราศจากการก้าวก่ายจากอาชีพอื่น ต้องมีมาตรฐานและจรรยาวิชาชีพสำหรับสมาชิกยึดถือปฏิบัติ และต้องมีสมาคมวิชาชีพสำหรับเป็นหน่วยกลางในการส่งเสริมวิทยฐานะ สร้างความก้าวหน้าให้แก่อาชีพ เป็นแหล่งของความสามัคคี ตลอดจนส่งเสริมและรักษามาตรฐานของวิชาชีพ (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2513 : 15 - 16) การพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องอาศัยหลักวิทยาศาสตร์ และศิลปะที่ละเอียดอ่อนในการปฏิบัติงาน เพราะต้องปฏิบัติต่อสิ่งมีชีวิต หรือมนุษย์ซึ่งมีชีวิตจิตใจที่สลับซับซ้อน ไม่ใช่เป็นการกระทำต่อวัตถุหรือรูปปั้น (เกศินี เห็นพิทักษ์, 2518 : 1)

การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาพยาบาลแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การเรียนการสอนภาคทฤษฎี และการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎีมุ่งให้ความรู้ในค่านี้ออกทางวิชาในหลัก และวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ควบคู่กันไป และปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ สอนภาคปฏิบัติคือ การเรียนรู้จากสภาพ และจากเหตุการณ์ที่เป็นจริง ผู้เรียนได้เห็น ใกล้เคียง ใกล้เคียง ทดลองปฏิบัติกับผู้ป่วยจริง ๆ วิเชียร ทวีลาภ (2516 : 1) กล่าวว่า การสอนภาคปฏิบัติในหอผู้ป่วยเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาพยาบาล

การวางแผนหลักสูตร แม้จะมีโครงสร้างและส่วนประกอบก็อย่างไรก็ตาม แต่ถ้าหากการนำหลักวิชาไปใช้ปฏิบัติในสถานการณ์จริง หลักสูตรนั้นจะไร้ความหมาย เพราะไม่สามารถบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรได้

การจัดประสบการณ์เรียนรู้ในหอผู้ป่วยเป็นส่วนสำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร นักศึกษาจะได้มีโอกาสเรียนรู้ และมีประสบการณ์ เพฟเฟอโคเอน (Pfefferkoen อ้างใน Hawkin 1980 : 7) กล่าวว่า โรงเรียนไม่สามารถให้ประสบการณ์เฉพาะได้ นอกจากคลินิก และเลฟโควิทซ์ และ แฮร์ท (Lefkowitz and Hart อ้างใน Hawkin 1980:7) กล่าวว่า พื้นฐานประสบการณ์การศึกษาอยู่ที่การฝึกปฏิบัติในคลินิก ซึ่งจะมีประโยชน์มาก และจะไม่มีในชั้นเรียน

ประสบการณ์เรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่แก่ผู้มีกิจกรรมนั้น โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยไม่สามารถให้ประสบการณ์เรียนรู้เหล่านั้นได้ ลอธ ทูตางกูร (2516 : 85) กล่าวว่า การเลือกประสบการณ์เรียนรู้ในภาคปฏิบัติ การพยาบาลมีหลักคือ เลือกประสบการณ์ที่จะให้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ เหมาะกับพื้นฐานความรู้ ความสามารถของนักศึกษาแต่ละคน เหมาะกับเวลา ควรเลือกประสบการณ์ในวงกว้าง เพื่อสามารถประสมประสานวิชาต่าง ๆ เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ดีกว่าประสบการณ์ในวงแคบ ควรจัดไว้ในระยะใกล้เคียงกับการศึกษาภาคทฤษฎีในการพยาบาลแขนงเดียวกัน ควรเลือกประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การศึกษา หมายถึง คุณภาพการพยาบาล การบริหาร สัมพันธภาพระหว่างบุคลากรฝ่ายบริการกับฝ่ายการศึกษา และแนวทางการรักษาพยาบาลของโรงพยาบาลนั้น

ในการเลือกประสบการณ์ให้นักศึกษานั้น ควรคำนึงถึงคุณสมบัติของสถานที่ฝึกปฏิบัตินั้น ๆ ด้วยว่าเหมาะสมสำหรับใช้เป็นแหล่งประสบการณ์ของนักศึกษาได้เพียงใด เชง (Shenk, 1976 : 574 - 575) กล่าวถึงข้อกำหนดลักษณะของแหล่งบริการที่จะสนองความต้องการของนักศึกษาคือ นักศึกษาสามารถประเมินความต้องการของผู้ป่วย และพัฒนาวิธีการดูแลผู้ป่วยได้ การทำงานได้รับความร่วมมือกับวิชาชีพอื่นที่อยู่ในทีมสุขภาพ พยาบาลประจำการต้องมีความสนใจและมีความเชี่ยวชาญในการพยาบาล

เป็นแบบอย่างที่ดี เต็มใจจะให้ความรู้แก่นักศึกษา มีผู้มีเทศที่มีความสามารถสูง และมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน สถานที่ฝึกปฏิบัตินั้นจะต้องมีผู้ช่วยเพียงพอที่จะให้ประสบการณ์เรียนรู้

ดังนั้นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ การปฏิบัติพยาบาลให้ได้ดี จะต้องคำนึงถึงการเลือกสถานฝึกปฏิบัติ หรือโรงพยาบาลเพื่อการสอนเป็นส่วนสำคัญ อาจารย์ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการสำรวจจัดหาอุปกรณ์ เครื่องใช้ ตลอดจนสำรวจสภาพของผู้ป่วยในค่านคุณภาพการพยาบาล การบริหาร มีบุคลากรเป็นแบบอย่างที่ดี สัมพันธภาพระหว่างบุคลากรฝ่ายบริการกับฝ่ายการศึกษา แนวทางการรักษาของสถานที่นั้นเพื่อให้ตรงกับทฤษฎีที่นักศึกษาเรียนมา การสำรวจแหล่งประสบการณ์มีส่วนช่วยในการจัดการหมุนเวียนเพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์เท่าเทียมกัน แรมมี (Ramey, 1965 : 165) กล่าวว่า คุณภาพของการพยาบาลขึ้นอยู่กับการศึกษาของพยาบาล คุณภาพของการศึกษาไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับความรู้ ทักษะ ทักษะ และค่านิยมของครูผู้สอน แต่ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติพยาบาลในสถานที่ให้บริการพยาบาลซึ่งจะเป็นแบบอย่างและเป็นครูทางอ้อมแก่นักศึกษา

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาพยาบาลอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง สำหรับภาครัฐมีหน่วยงานที่ผลิตพยาบาลหลายหน่วยงานประกอบด้วย พววมหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และกรุงเทพมหานคร ในส่วนภาคเอกชนได้ตั้งวิทยาลัยพยาบาลขึ้นโดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิการกุศลต่าง ๆ กลุ่มศาสนา นิกายต่าง ๆ และกลุ่มเอกชนซึ่งพววมหาวิทยาลัยมีหน้าที่ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาพยาบาลของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

สถาบันการศึกษาพยาบาลจะมีแหล่งฝึกปฏิบัติคือ โรงพยาบาลต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดในภาคต่าง ๆ ของประเทศ เมอร์ด็อก (Murdock อ้างใน Hawkin 1985 : 22) กล่าวว่าโรงพยาบาลแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันในด้านนโยบาย จุดมุ่งหมาย รูปแบบของบุคลากร สถานที่ตั้ง ชนิดและจำนวนของผู้ป่วย การบริหาร การบริการ เงินทุน สิ่งอำนวยความสะดวกทาง

กายภาพ เป็นต้น ในการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลในโรงพยาบาล จะต้องอยู่ภายใต้การนิเทศของอาจารย์พยาบาล และพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญของการดำเนินการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

เนื่องจากการศึกษาภาคปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญสำหรับวิชาชีพพยาบาล จึงได้ให้ความสำคัญกับโรงพยาบาลเพื่อการสอนที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ภาคปฏิบัติของนักศึกษาให้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโรงพยาบาลเพื่อการสอนสำหรับการศึกษานพยาบาลระดับปริญญาตรี ทั้งของรัฐ และเอกชน ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยว่าแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงสถานฝึกปฏิบัติในโรงพยาบาลเพื่อการสอน ให้มีการปฏิบัติพยาบาลที่มีประสิทธิภาพสูงและมีมาตรฐานเกี่ยวกับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงพยาบาลเพื่อการสอน สำหรับการศึกษานพยาบาลระดับปริญญาตรี ของรัฐ และเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล และพยาบาลวิชาชีพต่อสภาพปัจจุบันของโรงพยาบาลเพื่อการสอนของรัฐ
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล และพยาบาลวิชาชีพต่อสภาพปัจจุบันของโรงพยาบาลเพื่อการสอนของ เอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์พยาบาลที่ทำหน้าที่สอนนักศึกษาพยาบาลบนหอผู้ป่วย และพยาบาลวิชาชีพซึ่งปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย ที่นักศึกษาขึ้นฝึกปฏิบัติในโรงพยาบาลของรัฐ และเอกชน ที่สถานศึกษาพยาบาล ใช้เป็นโรงพยาบาลหลักในการฝึกปฏิบัติ

2. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาถึง

2.1 สภาพปัจจุบันของโรงพยาบาลเพื่อการสอน สำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรีของรัฐและเอกชน ตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย

2.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล และพยาบาลวิชาชีพต่อสภาพปัจจุบันของโรงพยาบาลเพื่อการสอนทั้งของรัฐและเอกชนในด้านลักษณะทางกายภาพ ลักษณะโครงสร้างและหน้าที่ การประสานงาน ประสิทธิภาพเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรงพยาบาลเพื่อการสอน	หมายถึง	สถาบันที่เป็นแหล่งให้บริการของสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนซึ่งเป็นของรัฐและเอกชนในสังกัดของมหาวิทยาลัย และเป็นแหล่งศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลในระดับปริญญาตรี
อาจารย์พยาบาล	หมายถึง	พยาบาลวิชาชีพ ซึ่งมีตำแหน่งอาจารย์ประจำและเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอนวิชาปฏิบัติการพยาบาล และนิเทศนักศึกษาบนหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลเพื่อการสอนของรัฐ และเอกชน
พยาบาลวิชาชีพ	หมายถึง	เจ้าหน้าที่ผู้ประกอบอาชีพพยาบาล ซึ่งสำเร็จการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพ การพยาบาลและผดุงครรภ์ ชั้น 1 และปฏิบัติงานเป็นพยาบาลประจำการ หัวหน้าพยาบาล หรือผู้ตรวจการพยาบาล หอผู้ป่วยที่นักศึกษาขึ้นฝึกปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเพื่อการสอนทั้งของรัฐและเอกชน

แผนกพยาบาล หมายถึง หน่วยงานหนึ่งของโรงพยาบาล ที่รับผิดชอบการให้บริการพยาบาล แก่ผู้ป่วยและควบคุมดูแลบุคลากรพยาบาลทั้งหมดของโรงพยาบาล และให้ความร่วมมือกับฝ่ายการศึกษาพยาบาลและหน่วยงาน อื่น ๆ ในโรงพยาบาล

หอผู้ป่วย หมายถึง สถานที่ที่ผู้ป่วยพักเพื่อรับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล และเป็นสถานที่สำหรับนักศึกษาพยาบาลศึกษาภาคปฏิบัติด้วย

ฝ่ายการศึกษาพยาบาล หมายถึง หน่วยงานที่เปิดหลักสูตรการศึกษาพยาบาลขั้นพื้นฐาน ให้แก่พยาบาลระดับวิชาชีพ สถาบันเหล่านี้ได้แก่ คณะพยาบาล ศาสตร์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลทั้งของรัฐ และ เอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานทางการอุดมศึกษา เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของ โรงพยาบาลเพื่อการสอนสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการเรียน การสอนในหลักสูตรพยาบาลระดับปริญญาตรี
2. เพื่อเป็นแนวทางในการให้ผู้บริหารการศึกษาพยาบาล เลือกสรร โรงพยาบาลให้เหมาะสมกับการสอนภาคปฏิบัติของ นักศึกษาพยาบาล
3. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้เอื้อต่อการสอนร่วม กันกับโรงพยาบาล
4. เสนอแนะการจัดปรับปรุงโรงพยาบาลเพื่อการสอน ทั้งรัฐบาลและ เอกชนให้เหมาะสมและพร้อมสำหรับเป็นสถานศึกษาภาคปฏิบัติ
5. ทราบปัญหาของโรงพยาบาลเพื่อการสอน ของการศึกษาพยาบาลระดับ ปริญญาตรีทั้งรัฐและ เอกชน ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย